

פרק כז

בנות צלפחד ומינוי מנהיג חדש לישראל

בנות צלפחד (א' - ז'):

- **שבט: מנשה. הייחוס:** בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחות מנשה בן יוסף. רש"י: א. **מדוע הולך הייחוס כל כך הרבה דורות אחורה?** ללמדך שכולם היו צדיקים, שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופירש לך הכתוב באחד מהם לייחסו לשבח – הרי זה צדיק בן צדיק (וגם ההיפך נכון – אם נכתב מישהו יחד עם שמות אבותיו והכתוב ציינו לגנאי, הרי שהוא רשע בן רשעים).
- **מדוע נזכר ייחוסן עד יוסף?** מפני שיוסף חיבב את הארץ, שנאמר "והעליתם את עצמותי וגו' (בר' נ', כה – רצה להיקבר בארץ) ובנותיו חיבבו את הארץ, שנאמר "תנה לנו אחוזה".

- **טענתן ובקשתן: העובדות הן:** 1. אבינו מת. 2. הוא מת בחטאו, לא בחטא קרח ועדתו, ולא החטיא אחרים. 3. אין לו בנים.
- **הקושי:** מכיוון שאבינו מת ורק בנים מקבלים נחלה - הרי שבמצב הקיים לא תהיה למשפחתנו נחלה בארץ, **שם של אָחיו** יתקיים לדורות מכיוון שהם יקבלו נחלה בארץ ואילו שם אבינו לא יישאר, כי לא תהיה לו נחלה שתמשיך את שמו ("למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן).

- **בפני מי העלו טענתן:** בפני משה, אלעזר הכהן, הנשיאים וכל העדה.
 - אפשרות א': הן באו קודם לפני העדה, ומשלא ידעו הפתרון באו לפני הנשיאים, ומהם אל אלעזר וממנו אל משה, אלא שהדברים נכתבו ע"פ סדר גדולת השומעים.
 - אפשרות ב': הן באו לפני כולם יחד כי באותה עת ישבו כולם יחד ללמוד.

- **תגובת משה:** נתעלמה הלכה ממשה והוא הביא משפטן לפני ה'.
 - **תשובת ה':** "כן בנות צלפחד דוברות". א. דבריהן נכונים. ב. דבריהן יפים, הן שיטחו טענתן בפני גדולי ההלכה בצורה טובה.
 - התשובה ההלכתית: בנות צלפחד תקבלנה נחלה בתוך אחי אביהן.

החלק השני של תשובת ה' (ח' - י"א):

- **חלק זה של התשובה מיועד לבני ישראל** ובא לומר את **הכלל בעניין ירושת נחלה:**
- אדם שימות בלא בן – תינתן נחלתו לבתו. אם אדם מת בלא זרע כלל, תינתן נחלתו לאָחיו, אם אין לו אחים תינתן לאחי אביו וכו'.
- כשאין יורש ישיר עוברת הנחלה ליורש הרחוק יותר הבא בתור וכך הלאה. באופן זה נשארת הנחלה בתוך המשפחה.

התקרבות זמן מיתת משה ומינוי מנהיג חדש לישראל (י"ב - כ"ג):

- **אזכור מותו הקרוב של משה:** רש"י: מכיוון שה' אמר למשה שיתן להם נחלה (וכן מכיוון שמשה כבר עמד בנחלת אותם שבטים שנחלו בעבה"י המזרחי) עשוי משה להבין מכך שהוא עצמו ינחילם את הארץ ושנתבטלה הגזירה שלא יכנס לארץ. משום כך הזכיר לו הקב"ה שהגזירה במקומה עומדת.

תגובת משה:

משה בקש מה' שימנה מנהיג לישראל תחתיו, שיצא ויבוא לפניהם במלחמות (לא כמנהיגים הנשארים בביתם ושולחים את חיילותם לפניהם), שינהיגם גם בתחומים אחרים ושישראל זוכים לטוב ולנצחונות בזכות ריבוי זכויותיו. (רש"י מפרש גם שמשה פנה לה' בלשון "אלקי הרוחות" לומר שצריך המנהיג להיות אדם שיכול לסבול את ריבוי הדעות וההבדלים בין כל אחד ואחד מישראל).

משה מבקש מנהיג לישראל כדי שלא יישארו ישראל תועים וטועים ללא מדריך "כצאן אשר אין להם רועה".

מינוי יהושע בן נון: הפעולות שעשה משה לשם הסמכת יהושע לתפקידו:

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

פרק כז'	שאלה	תשובה
<p>1 כז בקשת בנות צלפחד (א' – ה')</p>	<p>א. מדוע נסמכה פרשת בנות צלפחד לפרשת מפקד ישראל? היעזר ברש"י לפסוק כ"ו, סד.</p> <p>ב. מדוע נכתב ייחוסן של בנות צלפחד ששה דורות אחורה, עד יוסף? (רש"י לפסוק א').</p> <p>ג. מדוע שינה הכתוב סדר הופעת הבנות כאן מכפי שנאמר במדבר ל"ו, יא? (רש"י לפסוק א').</p>	<p>א. פרק כ"ו מדבר על מפקדי ישראל והלויים ודרך חלוקת הנחלות, ומסיים בכך שבין הפקודים "לא היה איש" מיוצאי מצרים, מלבד יהושע בן נון וכלב בן יפונה. מדגיש רש"י: "לא היה איש", אבל על הנשים לא נגזרה גזירה זו, כי הן חיבבו את הארץ, כמו שאנו רואים את חיבת בנות צלפחד לארץ ישראל, שבה בקשו להן אחוזה.</p> <p>ב. ייחוסן נמשך עד יוסף כי חיבב את הארץ ורצה להיקבר בה והן דמו לו בחיבתן את הארץ.</p> <p>ג. שינוי סדר שמות הבנות מראה שאין להדגיש חשיבותה של אחת מעל האחרת שכן כולן שקולות זו כזו.</p>
<p>2 כז בקשת בנות צלפחד (א' – ה')</p>	<p>א. מדוע הובא עניינן של בנות צלפחד לפני אנשים כה רבים ולא בפני משה בלבד או משה ואלעזר בלבד? היעזר ברש"י לפסוק ב'.</p> <p>ב. מה רצו בנות צלפחד לומר בציינן לגבי אביהן "כי בחטאו מת", באיזה חטא מת ע"פ רש"י מתוך מסכת שבת ומיהם המעפילים הנזכרים בפירוש זה? (רש"י לפסוק ג')</p> <p>ג. מה הייתה בקשתן של בנות צלפחד ומהן הנסיבות שהביאו אותן לבקש בקשה זו?</p> <p>ד. "ויקרב משה את משפטן לפני ה'". רש"י אומר (באחד מתוך שני פירושים) כי ראויה הייתה פרשה זו להיכתב ע"י משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן. היכן נזכר בספר במדבר מצב דומה, שבו זכו אנשים שתיאמר פרשה על ידם?</p>	<p>א. רש"י שולל תחילה את האפשרות שבאו קודם לפני משה ואח"כ לפני אלעזר וכו' כי אם משה לא ידע משהו אחרים ודאי לא ידעו. 1. רבי יאשיה אמר שהיה צריך להיכתב שבאו קודם לפני העדה ואח"כ לפני הנשיאים ואח"כ לפני אלעזר וכו', אלא שהדברים נכתבו כפי סדר גדולת החכמים כי לא רצה הכתוב להקדים תלמיד לפני הרב. 2. ע"פ המדרש ישב משה עם אלעזר והנשיאים וחכמים ללמוד באותו זמן וכך יצא שכשהן באו היו שם כולם והן העלו עניינן בפני כולם.</p> <p>ב. בנות צלפחד רצו להדגיש כי אביהן אמנם מת בחטאו אך לא היה זה חטא שהחטיא בו גם אחרים ושבעטיו נשללה ממנו זכות לנחלה.</p> <p>ע"פ רבי עקיבא היה זה המקושש עצים בשבת (במדבר ט"ו) וע"פ רבי שמעון היה מן המעפילים, שרצו לעלות בהר לעבר ארץ ישראל מפני שהצטערו על חטא המרגלים ותוצאותיו, ולמרות אזהרות משה שלא לעשות כן הם העפילו בהר וניגפו (במדבר י"ד).</p> <p>ג. בקשתן הייתה לקבל נחלה בארץ ישראל מפני שאביהן היה זכאי לנחלה, אך לא היו לו בנים אלא רק בנות, ואם לא תקבלנה נחלה הרי יגרע שם אביהן מישראל, כי באין נחלה לא יישאר שמו.</p>

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>ד. בפרשת פסח שני (במדבר ט') אומר רש"י כי ראוייה הייתה פרשה זו להיכתב ע"י משה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידם כי מגלגלים זכות ע"י זכאי.</p>		
<p>החלק הראשון של התשובה נאמר למשה, והוא תשובה הלכתית שיש לתת לבנות צלפחד נחלה. החלק השני נאמר לבני ישראל ועניינו כללי העברת נחלה במקרה שאין יורש מדרגה ראשונה, מדרגה שנייה וכו'.</p> <p>ב. 1. דבריהן נכונים. 2. דבריהן יפים, הן הביעו בצורה טובה את טענתן.</p> <p>ג. הבעיה היא שאם תתחנה בנות צלפחד עם מישהו משבט אחר תעבור נחלתם לשבט האחר ואז ייגרע מנחלת שבטם. הפתרון הוא שבנות צלפחד צריכות להינשא לגברים מבני שבטן.</p> <p>ד. 1. ביהושע פרק י"ז, יד – יח אמרו בני יוסף שלא קיבלו מספיק שטח המתאים למספרם הגדול. הפתרון שאמר להם יהושע הוא לכרות היערות שסביבם ולהכשירם כחלק משטחם. בני יוסף אמרו שההר לא יספיק ואת הכנעני לא יוכלו לכבוש כי חזקים הם, ויהושע ענה שמספרם רב וכוחם רב והם כן יצליחו לכבוש את ההר והיערות ולהוריש את הכנעני. 2. בנות צלפחד נזכרות ביהושע פרק י"ז בתיאור נחלת מנשה.</p>	<p>א. בתשובת ה' למשה ישנם שני חלקים. למי מוסב כל אחד מחלקי תשובת ה' ומהי התשובה לכל אחד מהם (במשפט אחד)?</p> <p>ב. מה משמעות המלה "כן" באמירה "כן בנות צלפחד דוברות"? הבא ע"פ רש"י שני פירושים.</p> <p>ג. איזו בעיה מעוררים ראשי האבות למשפחות בני יוסף במדבר פרק ל"ו לגבי נתינת נחלה לבנות צלפחד ומהו הפתרון שניתן לבעיה זו?</p> <p>ד. 1. איזו בעיה אחרת הקשורה לנחלתם מעוררים בני יוסף לפני יהושע ובאילו נימוקים הם דוחים את הפתרון שהציע להם יהושע? 2. היכן ובאיזה הקשר נזכרו בנות צלפחד בספר יהושע?</p>	<p style="text-align: center;">3 כז תשובת ה' לשאלת בנות צלפחד (ו' – י"א)</p>
<p>א. משה בקש למנות מנהיג תחתיו. התכונה המנהיגותית שציינ (לפי רש"י) היא: שיוכל להסתדר עם ריבוי הדעות והאופי השונה של האנשים.</p> <p>ב. משה מנמק בבקשתו בכך שלא יהיו ישראל "כצאן אשר אין להם רועה". תפקידי המנהיג הם הובלת העם ועמידה בראשו בעת מלחמה ("אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו") וכן יוציאם ויביאם בתחומים אחרים, ואשר יש בכוחו להביאם להצלחה בזכות זכויותיו (הבאות כתוצאה מהתנהגותו).</p> <p>ג. משה הצטווה לסמוך ידיו על יהושע, להעמידו לפני אלעזר הכהן, לצוות אותו לעיני ישראל ולתת מהודו עליו.</p>	<p>א. מהי בקשתו של משה מעם ה' כאשר אמר לו ה' כי הוא עומד להיאסף אל עמיו ואיזו תכונה מנהיגותית חשובה בקש משה שתהא במנהיג הבא ע"פ רש"י (לפסוק ט"ז)?</p> <p>ב. כיצד מנמק משה לה' את בקשתו ומהם תפקידי המנהיג אשר הוא מצביע עליהם? היעזר ברש"י לפסוק י"ז.</p> <p>ג. מהן הפעולות שהצטווה משה לעשות בהסמכת יהושע לתפקידו?</p>	<p style="text-align: center;">4 כז מינוי יהושע למנהיג הבא (י"ב – כ"ג)</p>
<p>א. מכיוון שה' דבר עם משה על הנחלת ישראל את הארץ יכול היה משה לחשוב שמא נשתנתה הגזירה והוא כן יוכל להיכנס לארץ. משום כך אמר לו ה' עתה שהגזירה לא נשתנתה.</p> <p>ב. מצד אחד אמר לו משה את האמת על המשימה שבפניה הוא עומד ולא השלה אותו לגבי הקושי שבתפקיד, כדי שיהושע יקבל עליו את התפקיד מתוך ידיעה של משמעותו. מצד שני אמר לו משה את הצד החיובי של התפקיד והזכות הכרוכה בלהיות מנהיג של עם ישראל.</p>	<p>א. מדוע נזכר עניין מות משה בסמוך לעניין נחלת בנות צלפחד? (רש"י לפסוק י"ב).</p> <p>ב. מהם שני סוגי הדברים שהיה על משה לומר ליהושע כחלק מהסמכתו למנהיגותו? (רש"י לפסוקים י"ח, י"ט)</p> <p>ג. מה היה ההבדל בין משה לבין יהושע ומדוע חשוב ש"ישמעו כל עדת בני ישראל"? (רש"י לפסוק כ').</p>	<p style="text-align: center;">5 כז מינוי יהושע למנהיג הבא (י"ב – כ"ג)</p>

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>ג. ליהושע לא היה כל ההוד של משה אלא רק חלקו (הוא לא דבר עם ה' באותו אופן שמשה היה מדבר). הסמכת יהושע נעשתה לעיני כל ישראל כי היה חשוב שיראו שזה מאת ה' ונעשה ע"י משה עצמו כדי שיקבלו את מנהיגות יהושע כפי שקבלו את מנהיגות משה.</p> <p>ד. יהושע ייעזר באלעזר הכהן וב"כל העדה" – ע"פ רש"י: סנהדרין. ה' אומר למשה שעל פיו של אלעזר, השואל באורים ותומים, "יצאו, ועל פיו יבואו", ובכך עונה למשה באיזה אופן יהיה המנהיג הבא כזה שעל פיו יצאו ישראל ויבואו.</p>	<p>ד. במי ייעזר יהושע במנהיגותו וכיצד משתמש ה' בתשובתו למשה לגבי מינוי מנהיג באותן מילים שהשתמש בהן משה? (פסוק כ"א ורש"י).</p>
---	--